

بررسی تاثیر تشویق و شیوه های مختلف آن در یادگیری دانش آموزان ابتدایی

۱- امیر شکیبافر (نویسنده مسئول) ، ۲- مهدی کوثری (نویسنده دوم) ، ۳- محمدرضا تاتی (نویسنده سوم)

۱- دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی ، دانشگاه فرهنگیان شهید بهشتی اقلید ،

Amirshakibafar0872@gmail.com

شماره تماس : ۰۹۹۳۳۱۷۶۰۰۸

۲- دکترای مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد مرودشت ۱۳۹۸-۱۴۰۱

Mahdikowsari@yahoo.com

شماره تماس : ۰۹۱۷۱۵۲۹۳۶۷

۳- دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی ، دانشگاه فرهنگیان شهید بهشتی اقلید ،

Aliakbar.com123o@gmail.com

شماره تماس : ۰۹۱۷۲۲۳۴۵۰۱

چکیده

تشویق به عنوان یک روش موثر در افزایش حافظه کمی و کیفی دانش آموزان مورد توجه قرار گرفته است. تحقیق حاضر بیان تاثیر شیوه های مختلف تشویق در مدارس دخترانه ناحیه ۲ شهرستان کرمان در پایه ششم ابتدایی می باشد. این روش تحقیق به صورت کاربردی می باشد و در جمع آوری اطلاعات منابع خارجی و داخلی استفاده شده است. جامعه آماری دانش آموزان دختران ناحیه ۲ شهرستان کرمان در پایه ششم ابتدایی: از کل ۲۵۵۰ نفر دانش آموز دبستان ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری و به صورت تصادفی انتخاب شده اند. تجزیه و تحلیل داده ها از روش های جداول استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که استفاده از تشویق و شیوه های مختلف آن در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است. در این پژوهش از سه روش رایج تشویق که عبارت اند از: دانش آموز ستاره دار (مهرماه و آبان ماه) ، دادن جایزه به سه نفر اول کلاس (آذر ماه و دی ماه) و نوشتن اسم نفرات برتر هر کلاس بر روی برد آموزشی مدرسه (بهمن ماه و اسفند ماه) استفاده کردیم. نتایج به دست آمده نشان دهنده پیشرفت در هر سه زمینه در یادگیری می باشد که به طور میانگین در روش دانش آموز ستاره دار ۶۰ درصد ، در روش دادن جایزه به سه نفر اول کلاس ۸۰ درصد و در روش نوشتن نفرات برتر هر کلاس در مورد آموزش مدرسه ۴۵ درصد پیشرفت در یادگیری داشته ایم.

کلید واژگان: تشویق ، یادگیری ، دانش آموزان ، ابتدایی

۱. مقدمه

رسول خدا پایه رفتار با کودکان و نوجوانان را بر محبت استوار کرده و سفارش می کند که آنان را گرامی بداریم و با جایزه ای که امکان وفایش هست آنان را تشویق نمائیم. استفاده از روش تشویق و محبت یکی از روش های تربیتی بسیار مؤثر و نشانه صدر و نقش مطمئن داشتن فرد است. خدای تعالی رمز پیروزی پیامبر اکرم (ص) را در همین شرح صدور محبت و رزی پیامبر به امت خود می داند: به موجب لطف و رحمت الهی برایشان آموزشی نجواه و با آنان مشورت کن و به آنان شخصیت بده کودک اگر از لحاظ درسی و اخلاقی در سطح غیر قابل قبولی باشد باید نقطه مثبتی در وضع رفتار و ظاهر او یافت و از آن بعنوان جای پای برای تشویق وی استفاده کرده مثال ممکن است دست هایش لطیف و از آن بعنوان جای پای برای تشویق وی استفاده کرده مثال ممکن است دست هایش لطیف و یا موی سرش اصلاح شده و مرتب باشد همچنین ممکن است به تمیزی کفش هایش اهمیت بده و یا دفتر و کتاب خود را خوب نگه داری کند. به هر حال باید از همان نقطه مثبت و روزه کوچک نوری به زندگی تحصیلی کودک تابیده شخصیت قابل قبولی از او ساخت و زندگی جدیدی را برایش پی ریزی کرد. سرگرمی ها و علایق کودک نیز نباید از نظر معلم دور نماید. (سیف، ۱۳۷۳) امروزه با پیشرفت روز افزون علم و دانش به ویژه آموزش تربیتی. کسی منکر اثر تشویق بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان نیست و هر کسی به این امر آگاه است که تشویق می تواند در روند تحصیلی دانش آموزان تاثیر بسزایی داشته باشد و لازمه این امر دانستن روش صحیح تشویق کردن می باشد. شاید برای عده ای تصور اینکه بتوان در مدرسه ای از تشویق استفاده کرد کمی دشوار است اما واقعیت این است که می توان در سنگر مدارس شاهد حضور با شکوه معلمان و شاگردان بود. نیاز به محبت از اساسی ترین نیازهای هر انسان می باشد. تشویق استعدادهای دانش آموزان را به کار می اندازد و استقامت آنها را در کارها بالا می برد و موجب سرعت در کارهای بدنی می شود و در کارهای فکری موجب سعی و کوشش بیشتری می گردد. دانش آموز اگر از لحاظ درسی و اخلاقی در سطح غیر قابل قبولی باشد باید نقطه مثبتی در او یافت و از آن بعنوان تشویق به کار برد یعنی باید از همان نقطه مثبت به عنوان روزه ای در زندگی تحصیلی دانش آموز استفاده کرد و شخصیت قابل قبولی از او ساخت و زندگی جدیدی را برایش پی ریزی کرد.

۱.۱. سوالات پژوهش: انواع شیوه های تشویق شامل چه مواردی است؟ محاسن تشویق چیست؟ اصول تشویق چیست؟

۲.۱. بیان مسئله

نقش تشویق در یادگیری به مراتب مهم تر و مؤثرتر از نقش تنبیه است. همچنین تشویق در یک درس، اگر چه سبب رشد و پیشرفت کودکان در همان درس می شود ولی اثر عام آن، آنقدر پرمایه است که دیگر دروس را هم در بر میگیرد این امر به خاطر آن است که کودک در اثر تشویق کال دیدی مثبت به یادگیری پیدا کرده و بصورت کلی تری به درس و مدرسه علاقه پیدا میکند. بدین ترتیب میتوان گفت که پاداش، عکس العملی است که مری بدنبال رفتار مطلوب متری از خود نشان میدهد و باعث تکرار رفتار در موقعیت های بعدی میگردد. پس بهتر است در فرآیند یاد دهی-یادگیری از تشویق بیش از تنبیه استفاده کنیم، مگر در مواردی ناچار باشیم از تقویت منفی استفاده کنیم. Skinner روانشناس رفتارگرا چنین عقیده دارد که تنبیه شدید کودکان و نوجوانان در قبال انجام رفتار نا مطلوب ممکن است موقتاً به حذف آن رفتار در کودک بی انجامد ولی در بیشتر مواقع به بروز رفتارهای جبرانی انتقام جویانه و ضد اجتماعی می گردد و یا مشکلات هیجانی دیگری را به بار می آورد تنبیه هایی که معلمان بر کودکان روا می دارند از یک طرف مشکلات عاطفی و اختلافات

رفتاری را موجب می گردد و از طرف دیگر رابطه معلم شاگرد آشفته‌گی ایجاد کرده و امکان بازسازی و ترمیم آن را مشکل و در مواقعی دور از دسترس می سازد. در چنین شرایطی کودک تصور منفی را که از معلم تنبیه گر دارد ممکن است به معلمان دیگر محیط آموزش و حتی فضای فیزیکی مدرسه دهد. معلمان پرخاشگر و هیجانی که از عهده کنترل رفتار خودشان بر نمی آیند با تنبیه های شدید و مکرر آثار سوء در سازگاری شاگردان خود خواهند گذاشت و مقاومت آنها را در یادگیری دروس بر خواهند انگیزت. در هر نظام آموزشی و تربیتی دانش آموزان بعنوان عنصر اساسی مطرح هستند و کلیه برنامه آموزشی و درسی منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتاروی طراحی و اجرا می شود. این برنامه زمانی می تواند از کارایی لازم برخوردار باشد که طراحان و مجریان آن ها ویژگی ها و خصوصیات دانش آموزان در هر سن آشنا باشند. معلم که نقش اصلی در اجرای برنامه های درسی و فرآیند تدریس به عهده دارد نقشی از شخصی دیگر باید با شیوه های مختلف ایجاد تغییرات مطلوب در دانش آموزان آشنا باشد تا بتواند جریان آموزشی و یادگیری را مطابق با توانایی ها و علایق آنها پیش ببرد. (مدد، ۱۳۷۵) معلم می کوشد تا با اتخاذ روش ها و تدابیر خاص معلمی رفتارهای کودکان را در جهت خاص شکل دهد. برای این منظور و یا تغییر رفتار به اتخاذ شیوه های متعددی نیازمند است از جمله این شیوه ها ارائه الگوی پند و موعظه، تشویق، تنبیه و غیره می باشد. روش های تربیتی که به کودکان اتخاذ می شود از اهمیت خاصی برخوردار است. روشهای نادرست تربیتی از قبیل: توهین، سرزنش، عدم ارائه محبت و تنبیه بدنی موجب ارضای نیازهای اساسی کودک از قبیل احساس امنیت، احساس ارزشمند بودن، احساس اعتماد به نفس و احساس استقلال خواهد. در مقابل عدم ارضای اینگونه نیازهای اساسی موجب عدم تعادل در وجود او شده و رشد همه جانبه بخصوص رشد روانی و معنوی او را مختل می کند و از او انسانی با رفتارهای نامتعادل و ناهنجار می سازد که هم در زندگی فردی مشکلات فراوان دارد و هم در زندگی اجتماعی ناموفق است. چنینی افرادی در جامعه دست به انواع بزهکاری هایی می زنند و علاوه بر ایجاد هزینه های مختلف که صرف رسیدگی به امور آنان میشود، امنیت و آرامش و آسایش را از جامعه سلب می کند. روانشناسی تربیتی با شواهدی نشان میدهند کسانی که مشاهده تنبیه شدن افراد توسط دیگران بوده اند در مواقع دیگر خود به تنبیه کسان دیگری اقدام کرده اند و دانش آموزان تنبیه شده بعدا تنبیه کننده از آب در آمده اند. بنابراین معلمی که در حضور جمع دانش آموزان را تنبیه می کند به آنها آموزش پرخاشگری میدهد. باید اعتراف کرد معلمینی که دست به عمل تنبیه می رسد دو دسته اند: آنهایی که به عوارض آن واقف اند و دسته دیگری که به مفید بودن آن معتقدند حتی در بسیاری از اوقات از اعتقاد خود دفاع می نمایند و این شما را همیشه مد نظر قرار می دهند.

۳.۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از ابزارهای سودمند و کارآمد در سیستم آموزشی، سیاست و روش تنبیه و تشویق می باشد. با این روش می توان به نقاط ضعف و مثبت دانش آموز تا اندازه ای پی برد. البته هدف در بکارگیری هر دو روش باید باید بالا بردن سطح آموزش و یادگیری دانش آموز باشد. در فرهنگ ما معلم دارای قدامت خاصی است حفظ حرمت این ارزش در اصل حفظ ارزش هایی همانند رابطه معلمی و شاگردی خواهد بود. بکارگیری تنبیه بدنی در امر تعلیم و تربیت یکی از عواملی است که می تواند تربیت روابط معلم و منظم بی انجامد و به جای اینکه شاگرد بر معلم عشق بورزد و او را برتر از هر کس تصور کند کینه او را در دل جای می دهد. از سوی دیگر با توجه نظر علما و دانشمندان تعلیم و تربیت تحقیقاتی را که انجام داده اند بین تنبیه بدنی و پرخاشگری، افسردگی و افت تحصیلی رابطه مستقیم وجود دارد. بدیهی است که در صورت حذف این عامل از پیگرد تعلیم و تربیت ناهنجاری های مشکلات فوق نیز رو به کاهش خواهد بود. تشویق دانش

آموز می تواند دانش آموز را در آموزش و یادگیری تنبیه تشویق و تربیت نماید و در نتیجه بالا رفتن کیفیت و رشد تحصیلی دانش آموز را به همراه خواهد داشت.

۴.۱. اهداف تحقیق

هدف کلی تحقیق حاضر تاثیر شیوه های تشویق در پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانش آموزان است تا با شناخت این ابزارهای تربیتی بتوان بطور صحیح از آن استفاده نمود و دانش آموزان را در راه رسیدن به اهداف شان یاری کنیم.

شاید برای عده ای تصور اینکه بتوان در مدرسه ای از تشویق استفاده کرد کمی دشوار است اما واقعیت این است که می توان در سنگر مدارس شاهد حضور با شکوه معلمان و شاگردانی بود که با سرمایه از محبت و چهره های متبسم و مصمم در تلاش هستند که در کارهای خود موفق بوده اند. پس باید رنگ مدرسه ای یادآور زیبایی ها و نیکوئی ها باشد. چرا که هم انسانها بالاخص نوجوانان محبت پذیر می باشند. ولذا نیاز به محبت از اساسی ترین نیازهای هر انسان می باشد. تشویق نیروها و استعدادهای دانش آموزان را به کار می اندازد و استقامت آنها را در کارها زیاد می کند و موجبات سرعت در کارهای بدنی را فراهم می کند و در کارهای فکری موجب سعی و کوشش بیشتری می گردد. تشویق و تقویت رفتار مثبت کودکان سبب شکل گیری عادات مطلوب در آنان می شود. به عبارت دیگر از آنجا که از طریق رفتارهای تشویق آمیز کلامی و غیر کلامی مادی و عنوی فردی و گروهی مستقیم و غیر مستقیم مربی بیش از هر چیز به یک نیاز هم نوجوانان یعنی نیاز به محبت متعلق و توجه پاسخ داده می شود. (دانش پژوه، ۱۳۷۵) ما شاهد بیشترین مؤثرترین و پایدارترین اثر در رفتار آنان هستیم در حالی که وقتی دانش آموزی را تنبیه می کنیم نه تنها به هیچ یک از نیازهای خطری و اساسی او پاسخ نمی دهیم بلکه تعادل حیاتی اش را برهم زده او را با تجربه ناخوش آیندی که همواره از آن گریز دارد مواجه می کنیم ولو اینکه بطور موقت رفتار مطلوب آن را کنترل کرده باشیم.

۵.۱. پیشینه پژوهشی

در تحقیق که توسط مصطفی ایل جهت پایان نامه خود در فوق لیسانس انجام شده که "در رابطه با تشویق و تنبیه در پیشرفت دانش آموزان سال ۱۳۷۰" از دانشگاه تهران دانشکده مدیریت و برنامه ریزی آموزشی که در این تحقیق نتایج حاصله از این تحقیق تأیید فرضیه های آن بوده و ثابت کرده که تشویق و تنبیه هردو میزان یادگیری دانش اموزان را افزایش می دهد ولیکن میزان یادگیری دانش آموزانی که مورد تشویق قرار می گیرند بیش از دانش آموزانی است که مورد تنبیه قرار می گیرند. پایان نامه کارشناسی مهربان سهرابی (۱۳۷۰) درمورد "تشویق و نقش آن در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در سال ۷۰" از دانشکده امور تربیتی بروی ۹۰ تأیید می باشد یعنی بین پیشرفت تحصیلی و تشویق دانش آموزان رابطه مستقیمی وجود دارد که این پروژه در بخش سؤال برای جمع آوری اطلاعات طرح شده که یک نوع چند ارزشی و دیگری چند عاملی و هویتی می باشد. پژوهش علی عسگری کوچک زاده (۱۳۷۰) از دانشکده امور تربیتی درمورد "نقش تشویق در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان که به روی یکصد نفر از دانش آموزان کلاس اول راهنمایی گروه ۱۰-۱۵ ساله پسر انتخاب شده" و انجام گرفته و نتایج کلی اجرای این تحقیق بدین صورت است که سه فرضیه ای که در نظر گرفته شده بود فرضیه های اول و دوم آن به اثبات رسیده و رابطه معنی دار و مستقیمی وجود داشته و در فرضیه سوم در میان دو گروه تشویق های مادی و معنوی تشویق های معنوی بیشتری مورد قبول دانش آموزان می باشد. پژوهش آقای سیف اله قربانی (۱۳۷۰) دانشجوی دانشکده امور تربیتی درمورد "علل

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پس دوره متوسط بر روی ۶۰ نفر از دانش آموزان دبیرستان با ۵۰ فرضیه گرفته که نتایج حاصله از این پنج فرضیه به قرار ذیل است.

۱- با توجه به اینکه میانگین سواد والدین ۴۰ بوده تا حدودی می تواند علل موثری در پیشرفت تحصیلی باشد

۲- در رابطه با معلم خصوصی به دلیل اینکه ۹۰٪ از معلم خصوصی استفاده نمی کنند این فرضیه رد می شود ۶۰٪

۳- از دانش آموزان از طریق تشویق والدین انجام می گیرد ۹۰٪

۴- از دانش آموزان در رشته هایی که تحصیل می کنند که اظهار عالقمندی کرده اند که خود می تواند عامل روانی مناسبی در ادامه تحصیل و موفقیت آنان باشد.

۵- معمول اکثریت افراد نمونه به مشاغل سطوح بالا مثال مهندسی ، پزشکی است دانشگاه و غیر اشاره کرده اند.

(Bandura Skinner 1963) در مقاله بررسی روش تنبیه از نظر روانشناسان رفتارگرا معتقدند که دانش آموزانی که شاهد تنبیه دانش آموزان دیگر بوده اند بعدها خود رفتار تنبیه شده را تقلید کردند. همچنین معتقدند که تنبیه در جمع اثرات تخریبی مضاعف دارد. (دهانی و همکاران، ۱۳۹۶)

(Durant Will 1927) در مقاله ای در مورد تشویق و تنبیه، تنبیه و سرزنش را موجب فلج شدن زوج و تشویق را موجب امید و پیروزی می داند (Shaw Bernard George 1925). در مقاله تاثیر تشویق و تنبیه بر اصلاح رفتار دانش آموزان، تشویق را مثبت انگاشته و تنبیه را چیزی جز آسیب و ضرر نمی داند.

۲. روش پژوهش

در مطالعه حاضر علاوه بر بهره گیری از منابع داخلی و خارجی ، از مطالعه به صورت میدانی نیز استفاده کردیم . در مطالعه حاضر هدف ما در زمینه تاثیر شیوه های تشویق بر روی یادگیری دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در مدارس دخترانه ناحیه ۲ شهرستان کرمان بود. تعداد کل دانش آموزان ۲۵۵۰ نفر بود که ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند.

در این پژوهش از سه روش رایج تشویق که عبارت اند از : دانش آموز ستاره دار (مهرماه و آبان ماه) ، دادن جایزه به سه نفر اول کلاس (آذر ماه و دی ماه) و نوشتن اسم نفرات برتر هر کلاس بر روی برد آموزشی مدرسه (بهمن ماه و اسفند ماه) استفاده کردیم .

۱،۲. دانش آموز ستاره دار

تاثیر میزان تشویق	تعداد دانش آموزان پیشرفت کرده	تعداد کل دانش آموزان	درصد پیشرفت
مهرماه	۱۸۰ نفر	۳۰۰ نفر	۶۰

آبان ماه	۲۰۰ نفر	۳۰۰ نفر	۶۶
----------	---------	---------	----

۲,۲. دادن جایزه به سه نفر اول کلاس (مثلا دادن عروسک)

تأثیر میزان تشویق	تعداد دانش آموزان پیشرفت کرده	تعداد کل دانش آموزان	درصد پیشرفت
آذر ماه	۲۳۰ نفر	۳۰۰ نفر	۷۶
دی ماه	۲۶۰ نفر	۳۰۰ نفر	۸۶

۳,۲. نوشتن اسم نفرات بر تر هر کلاس در مورد آموزشی مدرسه

تأثیر میزان تشویق	تعداد دانش آموزان پیشرفت کرده	تعداد کل دانش آموزان	درصد پیشرفت
بهمن ماه	۱۲۰ نفر	۳۰۰ نفر	۴۰
اسفند ماه	۱۵۰ نفر	۳۰۰ نفر	۵۰

نتایج به دست آمده نشان دهنده پیشرفت در هر سه زمینه در یادگیری می باشد که به طور میانگین در روش دانش آموز ستاره دار ۶۰ درصد ، در روش دادن جایزه به سه نفر اول کلاس ۸۰ درصد و در روش نوشتن نفرات بر تر هر کلاس در مورد آموزشی مدرسه ۴۵ درصد پیشرفت داشته ایم.

۳. مطالب اصلی مقاله

۱,۳. انواع شیوه های تشویق

۱,۱,۳. دانش آموز ستاره دار

یکی از شیوه های تشویق که در مدارس بسیار رایج است اختصاص دادن جدول ستاره به دانش آموزان است. این روش شاید بسیار رایج باشد ولی می توان گفت که در باطن می تواند روی دانش آموزان برجسب بگذارد. از منظری دیگر ستاره دادن در قبال کاری که از او خواسته شده مثلاً آرام نشستن، تمیز بودن، انجام تکالیف به صورت به نفع خود معلم است. همیشه کسی که پاداش می دهد ابتدا منافع خود را در نظر می گیرد بعد منافع فرد پاداش گیرنده. بنابراین این کار در ذات خود نادرست است و می تواند آسیب زننده باشد.

۲,۱,۳. انگیزه درونی

تشویق دانش آموزان ابتدایی در قبال دریافت پاداش شاید موجب ایجاد انگیزه به طور موقت شود ولی نمی تواند راه حل همیشگی باشد. در ابتدای سال اختصاص ستاره می تواند باعث برانگیخته شدن رقابت شود ولی رفته رفته این رقابت کم رنگ می شود. شما باید به فکر ایجاد انگیزه درونی باشید تا دانش آموز شما بتواند خود خواسته درگیر درس شود و مطالب را به طور کامل درک کند.

۳,۱,۳. ایجاد انگیزه برای دانش آموزان بی انگیزه

همان طور که در بالا اشاره شد دانش آموزان ما معنای درس خواندن خود را هنوز به طور کامل درک نکرده اند. بدیهی است که کسی که از هدف درس خواندن خود اطلاعی ندارد تلاشی نمی کند. زمانی که دانش آموز هدف خود را از تلاش کردن دریافت یک ستاره یا نهایتاً یک کادوی معمولی می بیند دلیلی برای تلاش ندارد. زیرا با درخواست از خانواده می تواند کادویی چندین برابر بهتر را بدست آورد. بنابراین باید به دنبال شیوه های بهتری برای تشویق دانش آموزان ابتدایی باشیم. در ادامه به راه های ایجاد انگیزه در دانش آموزان می پردازیم.

۳,۲,۳. راه های ایجاد انگیزه

۱,۲,۳. برجسته کردن توانایی های شخصیتی دانش آموز

یک معلم هوشمند به توانایی های دانش آموز خود توجه می کند. به طور مثال به جای تعریف دائم از عملکرد او از خصوصیات مثبت شخصیتی دانش آموز می گوید. قطعاً جملاتی مانند این که تو چقدر مهربانی، تو چقدر پرتلاشی، تو چقدر تند می نویسی یا اینکه چقدر خوش خط هستی می تواند در ایجاد انگیزه بسیار موثر باشد.

۲,۲,۳. توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان

دانش آموزان ما شخصیت های بسیار متفاوتی دارند. بنا به شخصیتی که دارند شیوه یادگیری آن ها بسیار متفاوت است. به طور مثال یک دانش آموز دینامیک و حرکتی است. اگر ما از این دانش آموز بخواهیم چند ساعت پشت میز بنشیند و به درس گوش کند موجب آزار او شده ایم. این دانش آموز قطعاً نمی تواند از تمام تمرکز و انرژی خود برای یادگیری استفاده کند. بنابراین باید به انتخاب بهترین روش تدریس برای دانش آموزان ابتدایی توجه کنیم.

۳,۲,۳. جذابیت دنیای بیرون بسیار بیشتر از مدرسه است

با توجه به اینکه سرعت پیشرفت تکنولوژی و جذابیت های اطراف بسیار زیاد است مدارس ما به همان شکل چندین سال پیش به کار خود ادامه می دهند. با تغییر در روند محتوای آموزشی و ایجاد تجربه های جذاب برای دانش آموزان می توانیم به آن ها آموزشی را بدهی که هر روز با اشتیاق به مدرسه بیایند.

۴,۲,۳. توجه به نقاط ضعف و قوت دانش آموز

گاهی تعدادی از دانش آموزان ممکن است به دلیل ضعف در بعضی مسائل دست از تلاش بردارند. یا گاهی به دلیل نادیده گرفتن توانایی های دانش آموز ممکن است دیگر مانند قبل تلاش نکنند. یکی از مهم ترین تشویق هایی که برای دانش آموزان می توان در نظر گرفت توجه و کمک به نقاط قوت و ضعف آن ها است.

۵,۲,۳. برقراری ارتباط دوستانه

برای یک معلم ضروری است که با دانش آموزان خود ارتباط دوستانه برقرار کند. زمانی که معلم یک ارتباط قوی برقرار می کند دانش آموز هر روز مشتاق رفتن به مدرسه است و این اشتیاق اولین مرحله آموز درست است.

۶,۲,۳. کمک گرفتن از مشاور متخصص

گاهی نباید همه مشکلات را خودمان حل کنیم. امکان دارد بعضی مسائل به دست مشاور به راحتی قابل حل باشد. در یافت یک مشاوره می تواند راه های تازه ای برای تشویق دانش آموزان ابتدایی را پیش پای ما بگذارد.

۷,۲,۳. توجه به تلاش دانش آموزان نه نمرات آن ها

این که همه دانش آموزان از یک سطح هوشی برخوردار نیستند خود دلیل اصلی این مسئله است که نباید همه دانش آموزان را بر اساس نمره قضاوت کنیم. بنابراین معلم باید بر تلاش دانش آموزان توجه بسیاری داشته باشد.

۸,۲,۳. پرهیز از تکالیف بدون هدف

لطفاً از تعیین تکالیف بدون هدف و صرفاً کپی برداری دوری کنید. اول هفته دانش آموزان را آزمون شروع نکنید. قطعاً بازی های آموزشی برای شروع یک هفته پرنرژی می تواند به شما کمک کند.

۹,۲,۳. آموزش صحیح نحوه مطالعه به دانش آموزان

بسیار از دانش آموزان از نحوه صحیح مطالعه اطلاعی ندارند. خوب است که معلم وقتی بگذارد و برای آن ها توضیح دهد که چگونه درس بخوانند تا موثر باشد.

برای اینکه بتوانیم افراد موفق برای جامعه خود تربیت کنیم بهتر است با دید باز به مسئله تشویق دانش آموزان ابتدایی نگاهی بیندازیم. شیوه های رایج تشویق نمی تواند خیلی مفید باشد و به جای تربیت انسان هایی آزاد، ربات هایی برای ما تربیت خواهد کرد که در ازای دریافت پاداش کاری را به صورت احسن انجام خواهند داد. بنابراین با نگاهی دوباره می توان خطی بر تمامی روش های سنتی کشید و شیوه های نوین را جایگزین کرد.

۳,۳. تشویق دانش آموزان بی علاقه و سهل انگار : عده زیادی از معلمان و والدین ازاینکه برخی از دانش آموزان تکالیف خود

را در کلاس درس انجام نمی دهند گله مند بوده ازاین رو دچار تشویش و نگرانی هستند این نگرانی بجاست زیرا اگر دانش اموزی تکالیف خویش را انجام ندهد نمی تواند مطالب درسی را بخوبی فرا بگیرد و در نتیجه از همکلاسی های خود عقب می افتد .تحقیقات

انجام شده نشان می دهد که یکی از علل مردودی دانش آموزان منحل نبودن آنها در کلاس درس و یا انجام ندادن تکالیف مورد نظر است. موارد زیر رهنمودهایی هستند که با به کار بستن آنها می توان دانش آموزان سهل انگار و بی علاقه را برای انجام تکالیف درسی برانگیخت. این قبیل دانش آموزان را با دقت زیر نظر داشته باشید و آنان را به خاطر کمترین کوشش و فعالیت در جهت شروع کار نوشتن تکالیف اشتغال به انجام آن و یا تکمیل تکالیف داده شده ترغیب و تشویق کنید. این روش را شکل دهی رفتار نیز می گویند که در آن هر پاسخی که نزدیک به پاسخ نهایی انجام تکالیف باشد مورد تقویت می گیرد مثال رفتن کودک به مکتب خانه نشستن پشت میز مطالعه برداشتن مداد و کاغذ و ... همه جزو پاسخ ها و یارفتارهایی هستند که در جهت انجام تکالیف صورت می گیرند و می بایست مورد تشویق و تقویت قرار گیرند شما می توانید این کار را با دادن مدا رنگی، اسباب بازی، خودنویس و به عنوان جایزه به دانش آموز و یا انجام تشویق های اجتماعی از قبیل تحسین دانش آموز لبخند زدن به او پرس وجو کردن از وضعیت درسی وی و یا حتی با توجه مهر امیز به دانش آموز زمانی که وی مشغول انجام تکالیف عملی سازید. تماس خود را با دانش آموز حفظ کنید تا بتواند مرتباً اشتغال او را به انجام تکالیف را تقویت نمائید به عنوان مثال شما می توانید کنار میز دانش آموز مورد نظر بنشینید تا براحتمی او را به انجام تکلیف تشویق کنید. ارتباط خود را با والدین دانش آموز حفظ کنید (توسط نامه، تلفن، ملاقات حضوری و غیره) و ایشان را از پیشرفت دانش آموزان در انجام تکالیف آگاه سازید همچنین از والدین دانش آموز بخواهید که وی را به خاطر دادن تکالیف در مدرسه تشویق و تحسین کنند تشویق شاگردان به اشتغالات علمی و تحریر بر تکرار دروس معلم باید شاگردان را به اشتغالات علمی در تمام اوقات و اعاده و تکرار محفوظات در اوقات مناسب تشویق و تحریر نماید. و راجع به مباحث و مسائل مهمی که برای آنها بیان شده است. پرسش های مطرح سازد. اگر ملاحظه کرد که شاگردی مسائل و مباحث مذکور را درک کرده و آنها را دقیقاً بخاطر سپرده است از او احترام و تجلیل بعمل آورده و علت در حضور دیگران - در صورتی که بیم عجب و غرور و تباهی حال و مزاج روحی او در میان نباشد - او را مورد ستایش و تقدیر قرار دهد. و اگر احساس کرد که شاگرد و دانشجویی در حفظ کردن درس و دقت در مباحث و مسائل مربوط به آن کوتاهی ورزیده او را در نهان و در غیاب دیگران هشدار داده و توبیخ نماید. و چنانچه مصلحت چنین شاگردی ایجاب کند علت و در حضور دیگران وی را بخاطر سهل انگاری مورد ملامت قرار دهد. و اگر این کار را با توجه به مصلحت خود شاگرد انجام گیرد بلامانع می باشد زیرا معلم و امت و همچون طبیب و پزشک می باشد که می داند دارو را در چه جایی بکار برد و آن دارو در چه شرایطی می تواند در بیمار موثر و سودمند افتد.

۴,۳. اصول تشویق

اهم شرایطی که در تشویق کودکان و حتی بزرگسالان باید مد نظر قرار گیرد عبارتند از ۱- شرط سنی: در تشویق کودکان شرط سن مهم است در هر سنی مقتضیاتی را باید در نظر گرفت و این امر شدنی نیست. مگر اینکه آگاهی از متون روانشناسی و اطلاعات روان شناسی کودک و نوجوان داشته باشیم. ۲- شرط جنس: تشویق بهتر است برای پسر و دختر متفاوت باشد. بدین معنی که شرایط حیات روانی و اجتماعی آن را مورد نظر قرار دهیم. پسران بیشتر به اسباب بازی های جنگی، رزمی و ورزشی راغبند و دختران بیشتر به ظرافت کاری ها و زیبایی های اسباب بازی های خانوادگی علاقه نشان می دهند ۳- شرط روانی: نکته مهمی که در تشویق باید مد نظر قرار گیرد شرط روانی در سنین مختلف و نوع پابندی آنها به لذات است. ۴- شرط کار و تلاش: در تشویق کودک اعطای جایزه به آن باید بین میزان کار و

تلاش و میزان تشویق رابطه وجود داشته باشد. یعنی میزان تشویق دانش آموز با میزان فعالیت انجام شده برابر باشد تا اثر تربیتی تشویق از بین نرود.

۵,۳. محاسن تشویق

۱- تشویق محرک قدرتمند: تشویق سبب پیدایش رغبت و شوق به کار و کوشش و تحصیل می شود و می تواند نقش جهت دهنده در انجام فعالیت های روزمره داشته باشد و زمینه تفکر آینده سازو آینده گزین گردد

۲- مداومت در کار نیک: از مواردی که به عنوان اثر و فایده ی تشویق در امر تعلیم و تربیت می توان نام برد، ادامه کار مفید است. زمانی که شخص از نظر روحی و روانی احساس می کند که مفید واقع شده تلاش می کند تا کار و مساعی اش مستدام باشد و به طور همیشگی ناآنجایی که برایش امکان پذیر است کوشش می نماید تا شایستگی اش را حفظ کند

۳- تشویق عامل پیدایش شهامت: به گونه ای که فرد جرات آن را پیدا می کند که به کاری اقدام کرده یا دست از کاری بردارد

۴- تشویق عامل شادابی فرد: تشویق سببی است برای شادابی و نشاط روانی، میل به زندگی و انجام وظیفه را در فرد پیدا می کند. ۵- تشویق محرک خلاقیت: تشویق عاملی برای به کار انداختن ابتکار و خلاقیت، ابداع و اختراع است. اثرات نامطلوب عادت به تشویق باید سعی نمود فراگیر به تشویق و جایزه عادت نکند. بطوری که اگر مورد تشویق قرار نگیرد و یا جایزه ای دریافت نکرد از کار نیک بازماند. ضمناً باید دقت نمود تشویق به عنوان هدف آموزشی تلقین شود بلکه وسیله ای برای رسیدن به اهداف عالی باشد. لذا عادت به تشویق می تواند خطر ساز باشد. داگر تشویق ها، از کار فرد مورد تشویق، ارزش بیشتری داشته باشد باعث میشود عادت ناسالمی در فرد ایجاد شود. که بعدها در مقابل هر تلاشی، هر چند اندک انتظار ستایش و تقدیر خواهد داشت. آثار نامطلوب دیگر آن این است که گاهی در فرد حالت رشوه خواهی ایجاد می شود و تا اطمینان به تشویق نداشته باشد از انجام کار می پرهیزد. (طویانی، ۱۳۵۳) تحقیقات روانشناسان نشان داده است: کودکانی که عادت تشویق در آنها ایجاد شده در بزرگسالی بدون گرفتن پاداش حاضر نیستند به هم نوعان خود کمک کنند. از اثرات نامطلوب دیگر تشویق ایجاد دلهره و اضطراب و نگرانی است که اثرات نامطلوب بوجود انسان می گذارد. مسأله مهم دیگر آن است که تشویق و ستایش متری آنقدر زیاد نگردد که موجب غرور و بزرگی کاذب در شخص شود. حضرت علی (ع) در این مورد می فرمایند: در مدح و ستایش کسی مبالغه و زیاده روی نکن که باعث فساد در خود و دیگران می شود. مسائل مربوط به تشویق افراط و تفریط: اگر اصال تشویق وجود نداشته باشد باعث بیماری های روحی میشود. همچنین استفاده زیاد نیز باعث می شود که فرد عادت به تشویق کند و اگر در شرایطی تشویق وجود نداشته باشد کار نیک نخواهد بود. تبدیل تشویق از وسیله به هدف: تشویق باید بعنوان وسیله ای برای رسیدن به هدف باشد که متأسفانه بعضی مواقع تشویق هدف قرار می گیرد. یعنی اگر شخص کار نیکی را انجام دهد صرفاً به خاطر گرفتن جایزه و تشویق است. به وجود آمدن مقایسه در تشویق: متأسفانه ضعفی که زیاد به چشم می خورد قیاسی است که میان دانش آموزان ضعیف با قوی صورت می گیرد. مریبان بدون توجه به استعداد های جسمی و روحی و توانایی های افراد آنها را با هم مقایسه می کنند که تاثیرات نامطلوب دارد. (رشیدپور، ۱۳۶۵) تشویق یک کار تعلیمی است و یک روش مثبت به شمار می رود: یعنی در تعلیم و تربیت، تشویق، عامل تسهیل یادگیری، تداوم فرایند یاددهی - یادگیری می باشد، نه فقط عامل تکرار یک رفتار که توسط دانش آموز در موقعیت های مختلف باشد

۶,۳. زیان عدم تشویق

تشویق نکردن نه تنها فرد را در بی تفاوتی نگه میدارد بلکه در مواردی عارضه آفرین و سبب وارد آوردن صدمه و لطمه بر شخصیت فرد است. تحقیقات روانشناسان نشان داده که اگر طفلی برای عملی مورد تایید قرار نگیرد، تدریجا نسبت به آن بی تفاوت و حتی روی گردان می شود. همان گونه که گل ها برای رشد نیاز به نور، آب، حرارت و هوا دارند کودکان نیز برای پیشرفت خود نیاز به تشویق دارند. پس چنانچه دانش آموزان از اقبال انجام کار بیش از حد مورد انتظار تشویق شوند، چه بسا رغبت شان برای انجام مجدد آن کار و کارهای مشابه کاهش یابد.

۷,۳. اقسام راه های تشویق

۱- تشویق مستقیم و غیر مستقیم که تشویق های غیر مستقیم اثر بخش تر از ترغیب و تشویق مستقیم است. زیرا در تشویق غیر مستقیم، اول حالت کلی می تواند وجود داشته باشد. مثالا مربی بگوید کسانی که چنین هستند و به فلان شکل عمل می کنند، مورد توجه و احترام جامعه اند و در این صورت فرد مورد نظر علاقه مند می شود که چنین عمل کند. نکته دیگر، تشویق بصورت مستقیم است که انواع آن را در میان افراد جامعه زیاد مشاهده می کنیم. نظیر اینکه اگر نمره خوب بگیری چنین جایزه ای داری. بعضی از متخصصان تعلیم و تربیت معتقدند که تشویق مستقیم مانند اشعه مستقیم خورشید ازار دهنده و کورکننده است چون منجر به تملق و چاپلوسی می شود. (رشد معلم، ۱۳۵۷)

۲- تشویق مادی و معنوی: تشویق مادی مانند اینکه مربی، پدر و مادر قول می دهند که در صورت فلان موفقیت و انجام کاری، جایزه ای تهیه نمایند. البته باید سن، جنس و توان تشویق شونده باید در نظر گرفته شود. تا منجر به یاس و ناامید نشود. ضمنا مربی، پدر و مادر باید توجه داشته باشند و به وعده هایی که میدهند عمل کنند در غیر اینصورت اثرات نامطلوب تربیتی خواهد داشت. گاه تشویق جنبه معنوی دارد در اینصورت باید شخصیت کودک و فرد مورد تربیت، طوری پرورش یافته باشد که از موفقیت و پیروزی حاصله محفوظ شده و شیرینی آن، خود وسیله تشویق برای ادامه کار یا تکرار کار خوب در او شود. پس در این مورد موفقیت فرد برای خود حکم تشویق را دارد. تشویق معنوی دیگر، لذت روحی و روانی و استنباطی است که برای فرد ایجاد می شود که خود بزرگترین انگیزه برای کار نیک است. احساس رضایت خاطر، دیگر حالتی است که خود برانگیزاننده ی شخص به کار نیک است. واز همه مهمتر کسب رضای خداوند بعنوان یکی از عوامل معنوی بر اهمیت مدنظر قرار گیرد.

۳- تشویق درونی و بیرونی: در کتاب تربیت آسیب زا، تشویق به دودسته بیرونی و درونی تقسیمی شود. تشویق بیرونی شامل واکنش هایی است که دیگران برای تکرار و تقویت رفتار فرد ارائه می کنند. به طوری که تشویق بیرونی مانع خود برانگیختگی درونی می شود.

۴. نتیجه گیری

هدف اصلی این پژوهش تاثیر شیوه های تشویق در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بوده است تحقیقات حاضر بصورت کاربردی بوده و از نظر نوع روش توصیفی - پیمایشی است. من در سال های گذشته فعالیت هایی مثل این در کلاس هایم انجام داده بودم ولی هیچ وقت

به صورت گزارش ارائه نکرده بودم اما امسال با گذاشتن واحد درسی روش تحقیق در من ایجاد انگیزه شد که این کار را انجام بدهم ولی دوست دارم در سال تحصیلی آینده از ابتدای سال تحصیلی با انتخاب موضوعات دیگر فرصت بیشتری برای ارائه کارهای بهتری انجام شود. پیشنهاد می کنم این کلاس ها به صورت کارگاهی برگزار شود و همکاران بیشتری شرکت کنند و اشکالات کارها در زمان برگزاری کلاس ها برطرف شود و شرکت بیشتر همکاران باعث می شود مشکلات بیشتری از دانش آموزان برطرف شود و اطلاعات همکاران در زمینه های مختلف بالا برود.

منابع

Dahani H, Fazhet J, Rashki R, Ajam M. examination of the method of punishment from the point of view of behavioral psychologists (Bandura and Skinner), the third international research conference in science and engineering, <https://civilica.com/doc/677363>. 2016 [Persian]

Daneshpazhooh Z. Encouragement and punishment from the point of view of education experts and theorists, master thesis. 1995 . [Persian]

Karimi AA. External encouragement is a barrier to spontaneity, Roshd teacher's, 1994; 10(2). [Persian]

Madad AA. The nature of encouragement, Rooshd Moalem Monthly, 1996; 15(6). [Persian] Mafi M. Schooling experiences, Tehran, early publications and teachers. 1992. [Persian]

Rashidpour M. Everyone needs encouragement, the monthly link, 1986; 84. [Persian]

Roshd Moalem, 1997; 5(11). [Persian]

Saif AA. Educational Psychology, Tehran, Payam Noor Publishing House, 1994; page 34. . [Persian]

Toyani R. What should we do so that children feel responsible and disciplined in their work, Tehran, Fazoni Publications. 1974 . [Persian]